

Nytt fra Konkurransetilsynet:

Den internasjonale debatten tatt hjem til Norge

Konkurransedirektør Lars Sørgard
Konkurransetilsynets konferanse i konkurranserett
Bergen, 05. juni 2019

Konkurransopolitikk på dagsorden

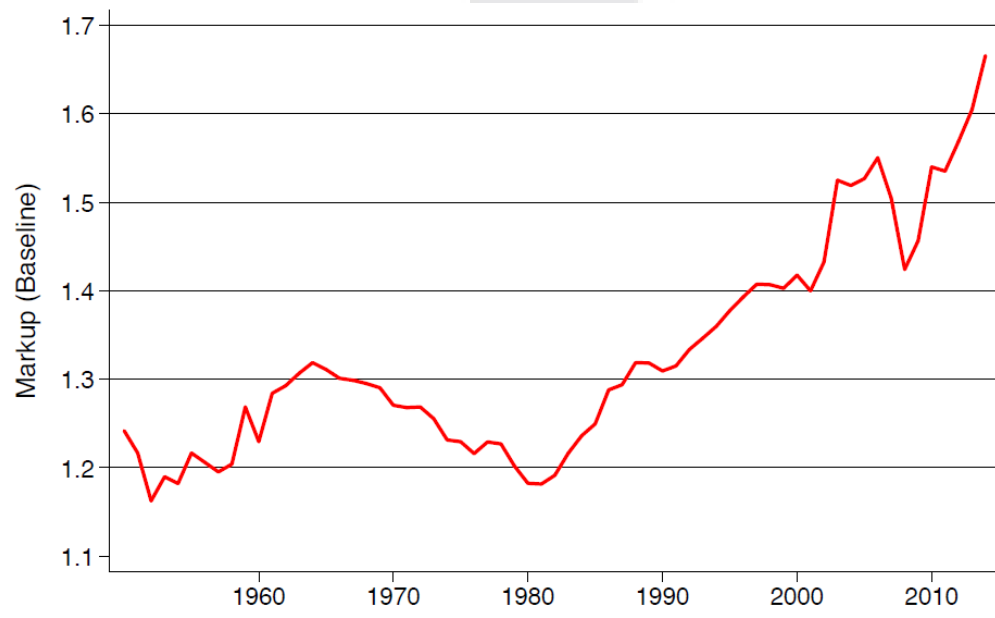
- Konkurransopolitikk viktigere enn noen gang i debatten internasjonalt
 - Konsentrasjon og markedsrett siste 30 år
 - Fusjonskontrollen og 'European champions'
 - Regulering av de digitale plattformene
 - Algoritmer og koordinering
 - Unfair Trading Practice (UTP) og matvarekjeden
- Hvordan passer den internasjonale debatten inn i den norske virkeligheten?

Dagens tema

- Økt konsentrasjon i USA – hva med Norge?
- Digitale plattformers dominans også i Norge?
- Mildere fusjonskontroll i EU – og Norge?
- Algoritmer aktuelt for norske oligopoler?
- Lang vei fra UTP til dagligvaresatsning?

Konsentrasjon, marginer og innovasjon

- Økt konsentrasjon i USA (i gamle og nye næringer) siste 30 år
- Samtidig økte marginer (se under) og redusert innovasjon og vekst

- Kommer nye studier fra EU

Hva med Norge?

- Argumenter for og mot høy konsentrasjon
 - Små markeder gir få aktører?
 - Åpen økonomi gir mange aktører?
- Bjørnstad i DN i går: *‘Teknologidrevne monopoler kveler veksten’*

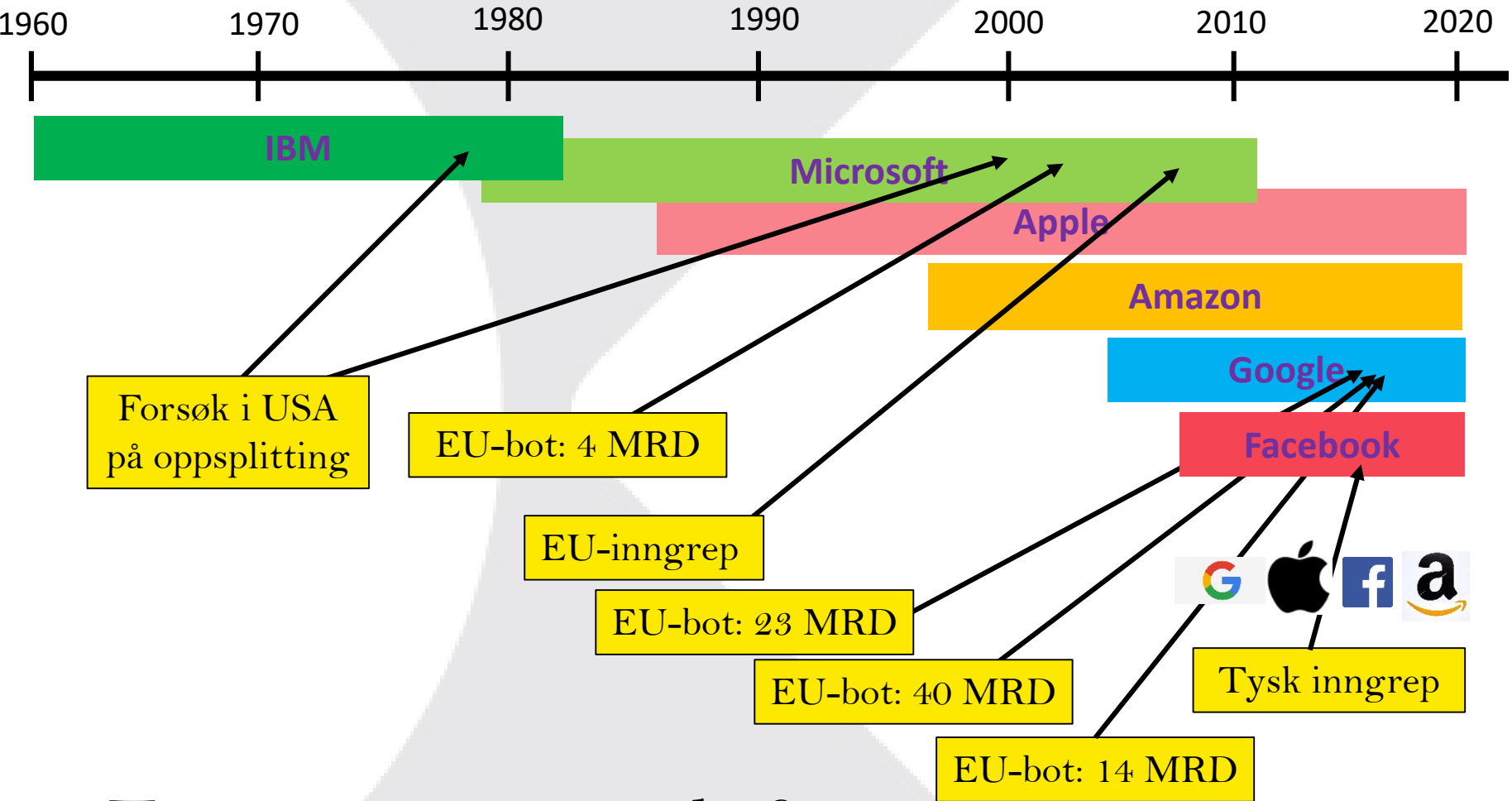
Prosjekt om konkurransen i Norge

- Lyser nå ut en utredning om norske forhold
 - Hvordan har konsentrasjonen endret seg i Norge?
 - Hva har skjedd med marginer og priser?
 - Hva har skjedd med innovasjon?
- Interessant å sammenligne med lignende studier i USA, i EU og andre land
 - Er vi spesielle?
 - Norsk næringsstruktur noe annerledes enn i de fleste andre land

Dagens tema

- Økt konsentrasjon i USA – hva med Norge?
- **Digitale plattformers dominans også i Norge?**
- Mildere fusjonskontroll i EU – og Norge?
- Algoritmer aktuelt for norske oligopoler?
- Lang vei fra UTP til dagligvaresatsning?

Det store digitale bildet

- Temporære monopoler?

Globale vs nasjonale løsninger

- Norge kan gripe inn mot globale aktører som opererer i det norske markedet
 - Er det plattformer som står særlig sterkt i Norge?
- EØS-avtalen betyr at mange av EU-kommisjonens vedtak og gjelder for Norge
 - De tre Google-vedtakene eksempler på det
- I mange tilfeller mest effektivt med EU
 - Globale problemer krever overnasjonale løsninger
 - Tett koordinering i EU/EØS

EU-kommisjonen i førerretet

- EU adskiller seg fra USA
 - Går etter de store plattformene
 - Regler for bruk av data, bl.a. GDPR
- Nå andre signaler fra USA

Antitrust Troubles Snowball for
Tech Giants as Lawmakers Join In

Competition policy
for the
digital era

Hva skal vi gjøre?

- Mange mulige tiltak diskuteres internasjonalt
 - Oppsplitting
 - La andre få tilgang til plattform
 - Stoppe oppkjøp av små utfordrere
 - Sikre tilgang til data
 - Hindre misbruk av dominans
- Viktig at vi mobiliserer flere tilsyn
 - Vi inviterer Forbrukertilsynet, Forbrukerrådet og Datatilsynet til et felles møte
 - Drøfter innsatsen mot digitale plattformer

OTA (Online Travel Agency)

- Dårlig koordinering i EU/EØS området
 - Flere land grepet inn mot prisklausuler
 - Mange land ikke grepet inn
- Argumenter **for** og **mot** å gripe inn
 - **PRO: Prisparitet demper konkurransen**
 - **CON: Prisparitet hindrer free riding av hoteller**
- EU-Komm. bedt land om å ikke starte nye saker
 - Bakgrunn: Empirisk studie på tvers av land i Europa

OTA prosjekt i regi av Prisreguleringsfondet

- *Platform Price Parity Clauses with Direct Sales* v/ Johansen, Vergé, (SNF)
 - Leverandør selger direkte (gjennom egen nettside) samt gjennom OTAs, og kan beslutte ikke å være på en plattform
 - Graden av konkurranse mellom leverandørene avgjør om prisparitetsklausuler fører til høyere eller lavere kommisjoner
- *Substitution Between Online Distribution Channels: Evidence from the Oslo Hotel Market* v/Cazaubiel, Cure, Johansen, Vergé (SNF)
 - Benytter datasett inneholdende faktiske bookinger gjennom ca. fire år på 13 hotel tilhørende samme kjede i Oslo
 - Studien indikerer at hotellkjedens direkte salgskanal utgjør nært substitutt til OTAs
- *Studien gir ikke grunnlag for inngrep mot OTA*
- *Ut fra dagens kunnskap er hotellgjestene best tjent med at vi ikke griper inn*

Dagens tema

- Økt konsentrasjon i USA – hva med Norge?
- Digitale plattformers dominans også i Norge?
- **Mildere fusjonskontroll i EU – og Norge?**
- Algoritmer aktuelt for norske oligopoler?
- Lang vei fra UTP til dagligvaresatsning?

Digitale aktører overtar hegemoniet

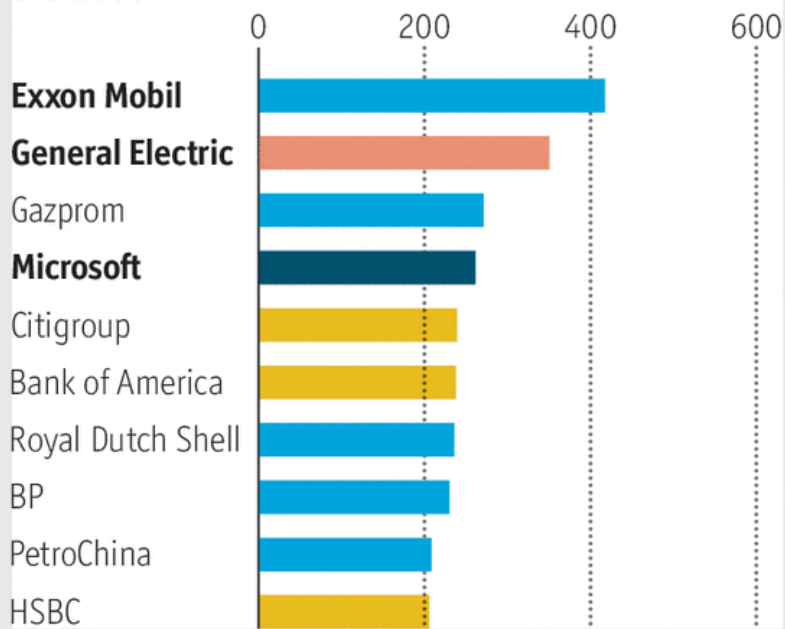
- Ingen europeiske selskaper blant topp 20

A virtually new world

World, largest listed companies by market capitalisation, \$bn

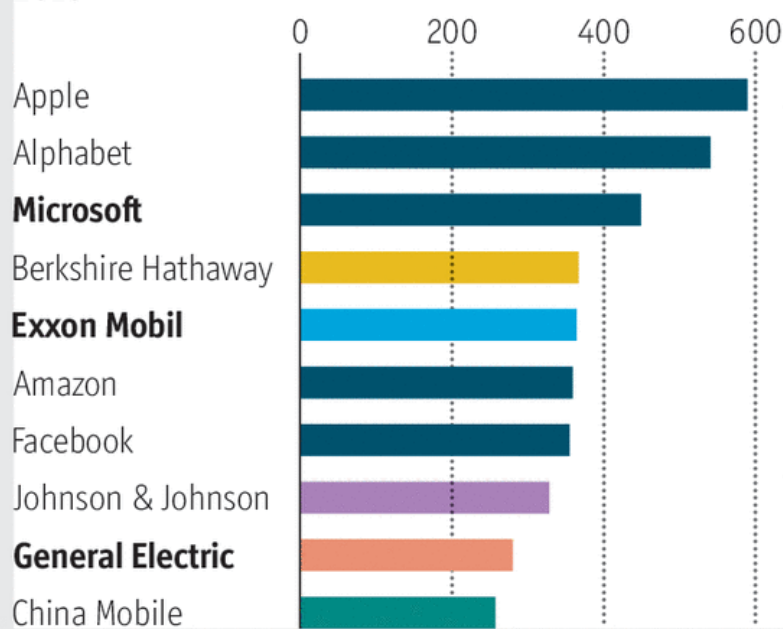
Sector: ■ Energy ■ Financials ■ Health care ■ Industrials ■ IT ■ Telecoms

End 2006

Source: Bloomberg

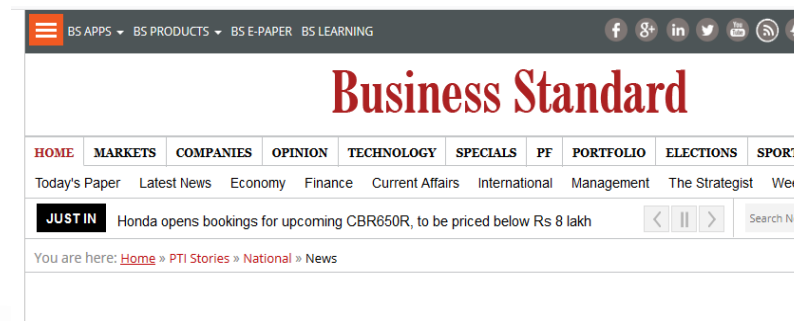
2016*

*At August 24th 2016

Mindre streng fusjonskontroll i EU?

- EU-komm. stoppet fusjon mellom Siemens og Alstom
- DE og FR vil endre reglene
 - Ønsker å overprøve EU
 - ‘European Champions’
- De fremste konkurranseøkonomene i EU kritisk

EU blocks merger deal to create European rail giant

AP | Brussels
Last Updated at February 6, 2019 19:50 IST

Germany, France push to create industrial 'European champions'

AFP | Berlin
Last Updated at February 19, 2019 20:15 IST

More, not less, competition is needed in Europe

Streng konkurransepolitikk støtter en vellykket næringspolitikk

- Konkurransen stimulerer til innovasjon
 - God måte å plukke vinnerne på
- Konkurransen hjemme gir på lang sikt konkurransekraft i globale markeder
- Uttalelse fra nordiske konkurransedirektører
 - *‘The merger control regime should be seen as a stimulus, not an impediment, to industrial policy’*

Norsk fusjonskontroll

- Vi har vært aktive i en rekke år sml med andre
 - Nå eks. på fusjoner som trekkes; vaskeri og container
 - Annullerte oppkjøp i store markeder?
- Sector/Nokas vedtaket nylig
 - Grep inn samlet mot to transaksjoner gjennom primært strukturelle avhjelpende tiltak
 - Sectors oppkjøp av deler av Nokas; ikke gjennomført
 - Sectors kjøp av eierandeler i Nokas; solgte seg ned
- Viktige signal
 - Griper inn selv mot små oppkjøp
 - Griper inn mot minoritetserverv

Ex post evaluering av oppkjøp

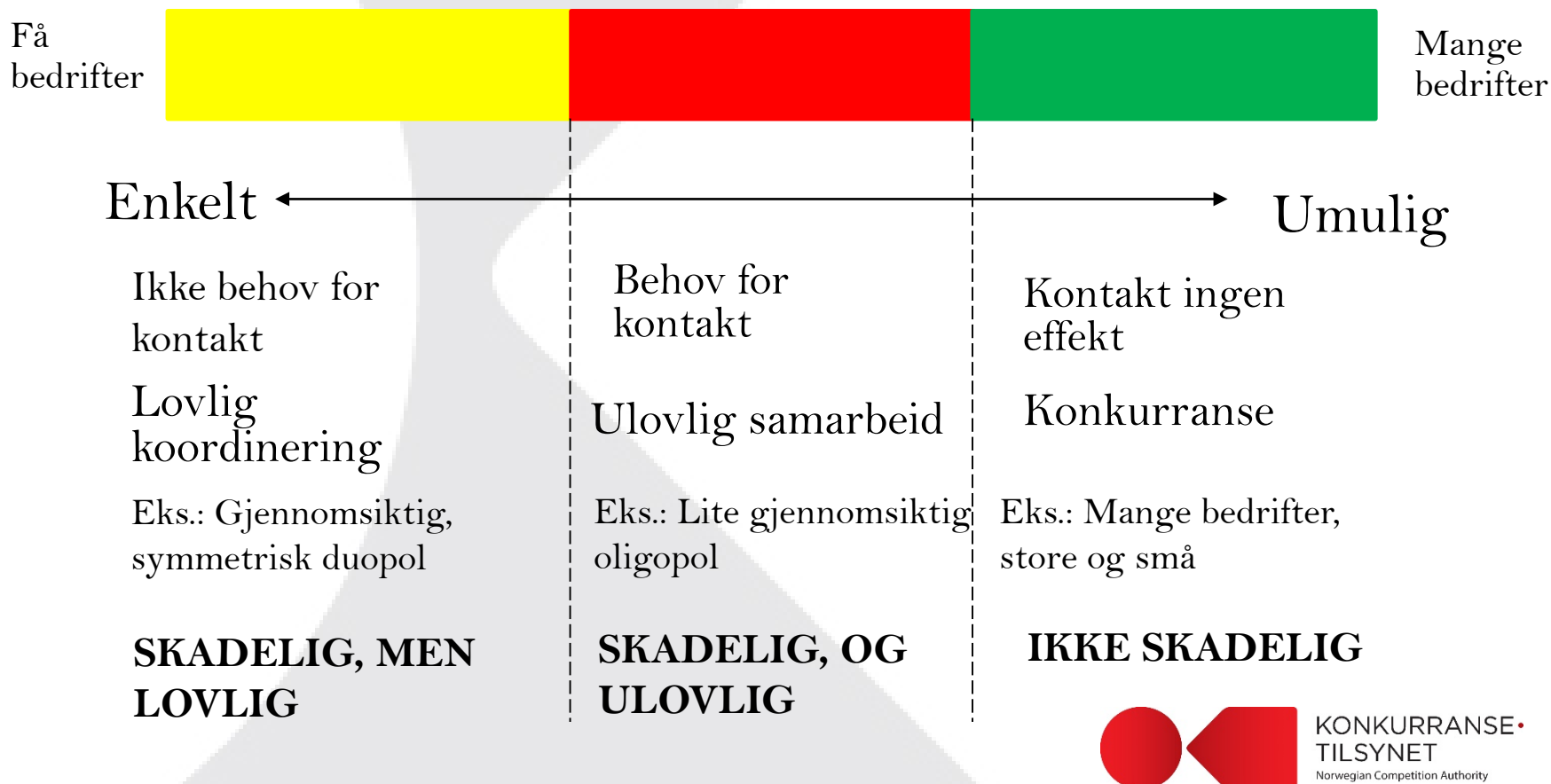
- Flere land har iverksatt ex post evalueringer
- Vi har gjennom Prisreguleringsfondet fått utført to studier (endelige rapporter ferdigstilles straks)
 - *An Econometric Analysis evaluating ex-post the TeliaSonera/Chess 2005 concentration* v/ Copenhagen Economics
 - Oppkjøpet klarert i 2005
 - Finner ingen statistisk signifikant prisøkning i Norge
 - *An ex-post analysis: The case of the Telia/Tele2 merger in the Norwegian market for mobile telecommunications* v/ Oslo Economics
 - Fusjonen klarert med avhjelpende tiltak i 2015
 - Finner indikasjoner på prisreduksjon for OneCall, og prisøkning for NetCom og Tele 2
 - Ingen klar effekt for andre merker og totalt

Dagens tema

- Økt konsentrasjon i USA – hva med Norge?
- Digitale plattformers dominans også i Norge?
- Mildere fusjonskontroll i EU – og Norge?
- **Algoritmer aktuelt for norske oligopoler?**
- Lang vei fra UTP til dagligvaresatsning?

Koordinering vs konkurranse

- Koordinering er:

Effekten av algoritmer

- Koordinering blir mer aktuelt

Uten algoritmer

Enkelt ←

→ Umulig

Med algoritmer

Fra ulovlig til lovlig koordinering?

Fra umulig til ulovlig koordinering?

Relevansen for norske oligopol

- Mange norske markeder med et fåtall aktører
 - Det gjelder flere store markeder, som er viktige markeder for kundene
- Viktig å betrakte om det er kontakt
 - Dagens regel ligger fast
- Viktig å klargjøre hvor grensene går for kontakt og samarbeid
 - Signalisering
 - FoU-samarbeid

Samarbeidet i finansbransjen må ikke vippe over på gal side

KONKURRANSELOVEN

MARITA SKJÆVELAND
Seniorrådgiver, Konkurransetilsynet
C.JERMUND NÆSE
Avdelingsdirektør, Konkurransetilsynet

DE NYE bankteknologi-klyngen Finance Innovation ble omtalt i BT 8. november. Samarbeid om utvikling av bankteknologi kan være bra, men de involverte aktørene må se til at samarbeidet ikke går for langt, slik at det blir mindre konkurranse.

Blant aktørene som samarbeider i Finance Innovation, er det blant annet flere banker. Utenfor samarbeidet møtes de som konkurrenter i kampen om oss bankkunder. Som konkurrenter har de ikke lov til å samarbeide. Det vil ødelegge konkurransen i markedet på bekostning av kundene, som da for eksempel vil risikere å betale høyere renter for sine boliglån.

DET FØRSTE kritiske spørsmålet bedrifter som vil samarbeide - samtidig som de er konkurrenter - må stille seg, er om det vil komme forbrukerne til gode. Hvis svaret er nei, vil samarbeidet etter all sannsynlighet være ulovlig, og bedriftene kan bli ilagt høye gebyrer.

Finansbransjen fremhever stadig oftere at det er behov for samarbeid for å stå sterkere i «kampen mot internasjonale giganter». Det pekes gjerne på at selskaper som Google, Facebook og Apple truer norske bankers mulighet til å konkurrere i markedet på egenhånd. Nettopp det ligger bak bankteknologi-klyngen Finance Innovation.

SAMARBEID OM FORSKNING og utvikling kan gi foretakene større konkurransekraft gjennom bedre produkter til forbrukerne. Slik sett kan det være god grunn til å hele på samarbeidet. Men det krever at den økte konkurransekraften tas ut i markede-

det ved at norske bankkunder får bedre tjenester og produkter til lavere priser. I denne kampen må samarbeidet opphøre og konkurransen overta.

Det er også viktig at samarbeidet ikke går lenger enn det som er nødvendig for å gi kundene disse fordelene, og det er selskapenes eget ansvar å opptre slik at de ikke bryter konkurranse-loven.

BANKENE I NORGE samarbeider allerede på en rekke områder gjennom for eksempel felles eierskap i Vipps, BankID og BankAxept. Det kan absolutt ha sine fordeler. Samtidig krever det at bankene er sitt ansvar bevisst for å unngå at samarbeidet begrenser konkurransen.

Utstrakt samarbeid mellom konkurrerende selskaper bidrar til å skape flere møteplasser for beslutningstakerne i selskapene. Da er det viktig å passe på at det ikke utveksles konkurransesensitiv informasjon om for eksempel fremtidig

priser og markedsstrategier. Slike beslutninger må tas i det enkelte selskap, uten kunnskap om hva konkurrenter har planer om å gjøre fremover.

NÅR BANKENE GÅR sammen for å stå sterkere i konkurransen mot store internasjonale selskaper er det videre viktig at de bruker lovlige metoder. Dersom bankene for eksempel blir enige om å ikke gi aktører som ønsket å etablere seg i Norge tilgang til nødvendig infrastruktur, vil det kunne være ulovlig etter konkurranse-loven. Det kan bli aktuelt når Apple Pay lanseres i Norge.

For å kunne tilby tjenestene sine til en forbruker, må Apple Pay ha avtale med den enkelte kundes bank. I en slik situasjon vil det ikke være lov for bankene å samarbeide eller bli enige om hva de skal gjøre. Bestutningen må tas på selvstendig grunnlag av den enkelte bank.

Mer effektiv etterforskning

- Internasjonalt en diskusjon om hvordan vi i nye, dynamiske markeder kan jobbe raskere
- Intern arbeidsgruppe vurdert ansvar og organisering i Norge
- Vi tar grep for å forbedre prosessene
 - Endring og klargjøring av ansvarsforhold i første fase av etterforskningen
- Nordisk benchmarking prosjekt
 - Sammenligner våre prosedyrer og prosesser på tvers av nordiske land

Dagens tema

- Økt konsentrasjon i USA – hva med Norge?
- Digitale plattformers dominans også i Norge?
- Mildere fusjonskontroll i EU – og Norge?
- Algoritmer aktuelt for norske oligopoler?
- **Lang vei fra UTP til dagligvaresatsning?**

UTP vs norsk tilnærming

- EU: *Unfair Trading Practice* (UTP) fokus på å beskytte bønder med lite forhandlingsmakt
 - EU har i lang tid hatt en *Task Force on Food*
- Norge I: *Lov om God Handelsskikk*
 - Sikre bedre koordinering i matkjeden
 - Krav at sluttkundene ikke taper på det
- Norge II: Økt satsning på dagligvaresektoren
 - Konkurransetilsynet styrkes, uten at innsatsen på andre områder skal reduseres

Satsing på dagligvaresektoren

- Tilsynet øker sin innsats med 6-7 årsverk, og ny satsing på plass rett over sommeren
 - Mer håndheving
 - Mer markedsovervåking
- Særlig fokus på innkjøpsbetingelser
 - Kartlegging, og så evt. etterforskning (§ 10/11)
 - Har kartlagt 4 leverandører, og nå ytterligere 4
- Stortingsmelding neste vår, og i den anledning eksterne utredninger i ferd med å bli lyst ut
 - Bl.a. årsaker til evt. prisforskjeller på innkjøp
 - Annen kartlegging

Arbeidet fremover

- Internasjonale debatt påvirker vårt arbeid
- Trapper opp satsningen på dagligvare
- Fortsatt arbeide bredt
 - Ulike saker i ulike markeder
 - Pådriverrollen vår er fortsatt viktig
- Viktig med informasjon og synlighet
 - Økt kjennskap til reglene, herunder lempningsordningen
- Jakter på de mest alvorlige sakene
 - Exit og screening prosjektene fortsetter
 - Løpende vurdering av personstraff

KONKURRANSE-
TILSYNET
Norwegian Competition Authority

Følg oss!

- #ktilsynet
- @Ktilsynet
- @Konkurransedir

KONKURRANSE-
TILSYNET
Norwegian Competition Authority

Googles oppkjøp siden 2003

- Ufullstendig liste

‘Killer acquisitions’

- Siste fem år har *GAFAs* kjøpt 250 selskaper
 - Mange med svært høy verdi
- Rapport bestilt av CMA med forslag til endret analyse:
 - Markedsverdi: ‘follow the money’?
 - Lenger tidsperspektiv?
 - Benytte bevissikring?
 - Alternativet er at annen kjøper opp?
- CMA: Reglene ligger fast

